

MUSTAQILLIK YILLARIDA ANDIJON VILOYATI SHAHARLARINING TARAQQIYOTI

Abdimurodov Jahongir Zayniddin o'g'li

Ilmiy rahbar

Perfect-university Gumanitar fanlar kafedrası katta o'qituvchisi.

Orcid id [https: 0009-0002-4678-7470](https://orcid.org/0009-0002-4678-7470), Tel.: +99888-038-42-42,

e-mail: johongirabdumurodov7@gmail.com

Safaraliyev Abbasxon Asqarali o'g'li

International Publication Center

Ilm-Fan va Ma'naviyat ilmiy tadqiqot kengashi

Ma'naviy ishlar bo'limi boshlig'i

Perfect University Ijtimoiy fanlar Tarix

Orcid id: [0009-0007-6007-6524](https://orcid.org/0009-0007-6007-6524) Tel.: +99891 001-99-77,

e-mail: abbosxonsafarov@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20179414>

Annotatsiya: Ushbu maqolada mustaqillik yillarida Andijon viloyati shaharlarining taraqqiyoti ijtimoiy-iqtisodiy, demografik, sanoat, qurilish va urbanizatsiya jarayonlari bilan bog'liq holda tahlil qilinadi. Viloyat shaharlarining rivojlanishi aholining o'sishi, ishlab chiqarish tarmoqlarining kengayishi, xizmat ko'rsatish sohasi, uy-joy qurilishi, muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasi va zamonaviy shaharsozlik loyihalari asosida yoritiladi. Maqolada Andijon shahri, Asaka, Shahrixon, Xonobod va "Yangi Andijon" loyihasining viloyat urbanistik taraqqiyotidagi o'rni ko'rib chiqiladi. Qurilish ishlari hajmining ortishi, ko'p qavatli uy-joylar, "Yangi O'zbekiston" massivlari va hududiy rivojlanish dasturlari shaharlar taraqqiyotining muhim omillari sifatida baholanadi.

Kalit so'zlar: Andijon viloyati, shaharlar taraqqiyoti, mustaqillik yillari, urbanizatsiya, qurilish, uy-joy, sanoat, infratuzilma, Yangi Andijon.

DEVELOPMENT OF CITIES IN ANDIJAN REGION DURING THE YEARS OF INDEPENDENCE

Abstract. This article analyzes the development of cities in Andijan region during the years of independence in connection with socio-economic, demographic, industrial, construction and urbanization processes. The development of the region's cities is examined through population growth, expansion of industrial sectors, services, housing construction, engineering and communication infrastructure, and modern urban planning projects. The article discusses the role of Andijan city, Asaka, Shakhrikhan, Khanabad and the "New Andijan" project in the urban development of the region. The growth of construction works, multi-storey housing, "New Uzbekistan" residential areas and regional development programs are assessed as important factors in urban progress.

Keywords: Andijan region, urban development, years of independence, urbanization, construction, housing, industry, infrastructure, New Andijan.

РАЗВИТИЕ ГОРОДОВ АНДИЖАНСКОЙ ОБЛАСТИ В ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ

Аннотация. В статье анализируется развитие городов Андижанской области в годы независимости в связи с социально-экономическими, демографическими,

промышленными, строительными и урбанизационными процессами. Развитие городов области рассматривается на основе роста численности населения, расширения производственных отраслей, сферы услуг, жилищного строительства, инженерно-коммуникационной инфраструктуры и современных градостроительных проектов. В статье освещается роль города Андижана, Асаки, Шахрихана, Ханабада и проекта «Новый Андижан» в урбанистическом развитии региона. Рост объёмов строительных работ, многоэтажное жильё, массивы «Янги Ўзбекистон» и программы территориального развития оцениваются как важные факторы развития городов.

Ключевые слова: Андижанская область, развитие городов, годы независимости, урбанизация, строительство, жильё, промышленность, инфраструктура, Новый Андижан.

Kirish. Mustaqillik yillarida O'zbekiston hududlarining ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti mamlakatda amalga oshirilgan keng ko'lamli islohotlar bilan bevosita bog'liq bo'ldi. Bu jarayonda shaharlarning o'rni alohida ahamiyat kasb etdi. Shaharlar sanoat, xizmat ko'rsatish, transport, ta'lim, sog'liqni saqlash, savdo va madaniy hayotning asosiy markazlari sifatida rivojlandi. Aholining turmush darajasi, bandlik imkoniyatlari va hududiy iqtisodiy faollik ko'p jihatdan aynan shahar infratuzilmasining holati bilan belgilanadi.

Andijon viloyati O'zbekistonning aholisi zich joylashgan, iqtisodiy salohiyati yuqori va mehnat resurslari katta hududlaridan biridir. Viloyat shaharlari mustaqillik davrida sanoat, tadbirkorlik, uy-joy qurilishi, xizmatlar sohasi va ijtimoiy infratuzilma rivoji bilan ajralib turdi. Ayniqsa, Andijon shahri, Asaka, Shahrixon va Xonobod viloyat urbanistik tizimining muhim bo'g'inlari sifatida shakllandi.

Andijon viloyati shaharlarining taraqqiyotini o'rganish orqali mustaqillik yillarida hududiy rivojlanish siyosati, urbanizatsiya jarayonlari, qurilish ishlari, yangi turar-joy massivlari va iqtisodiy o'sish omillarini yaxlit baholash mumkin. Shaharlar taraqqiyotini faqat iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan cheklab bo'lmaydi; bu jarayon demografik o'sish, ijtimoiy infratuzilma, ekologik bosim, transport tizimi va aholining yashash sharoiti bilan ham chambarchas bog'liqdir.

Asosiy qism. Mustaqillik yillarida Andijon viloyati shaharlarining rivojlanishi, avvalo, demografik jarayonlar bilan bog'liq kechdi. Viloyat aholisi sonining ortishi, shahar joylarda yashovchilar ulushining yuqoriligi va aholi zichligining oshib borishi shahar infratuzilmasiga bo'lgan talabni kuchaytirdi. Rasmiy statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2025-yil 1-yanvar holatiga Andijon viloyatining doimiy aholisi 3 461,0 ming kishini tashkil etgan, shundan 1 806,8 ming kishi yoki 52,2 foizi shahar joylarda, 1 654,2 ming kishi yoki 47,8 foizi qishloq joylarda istiqomat qilgan [3].

Aholi sonining ortishi Andijon, Asaka, Shahrixon va Xonobod kabi shaharlar oldiga yangi vazifalarni qo'ydi. Bunday sharoitda uy-joy qurilishi, yo'l-transport tarmoqlari, kommunal xizmatlar, maktab, bog'cha, tibbiyot muassasalari va savdo-xizmat obyektlariga talab oshdi. Viloyat shaharlarida mustaqillik yillarida olib borilgan rivojlanish siyosati aholining yashash sharoitini yaxshilash, shahar hududlarini kengaytirish va zamonaviy infratuzilmani shakllantirishga qaratildi.

Andijon viloyati shaharlarining taraqqiyotida iqtisodiy o'sish muhim omil bo'ldi. 2024-yilda viloyat yalpi hududiy mahsuloti joriy narxlarda 90 523,8 mlrd so'mni tashkil etgani, 2023-

yilga nisbatan 6,6 foizga o'sgani qayd etilgan [4]. Viloyatning respublika yalpi ichki mahsulotini shakllantirishdagi ulushi 6,2 foizga yetgan. Bu holat Andijon viloyatida sanoat, qurilish, xizmatlar va savdo tarmoqlarining iqtisodiy faollikni belgilovchi asosiy sohalar sifatida rivojlanayotganini ko'rsatadi.

Sanoat taraqqiyoti Andijon viloyati shaharlarining ijtimoiy-iqtisodiy qiyofasini belgilagan asosiy omillardan biri bo'ldi. Ayniqsa, Andijon shahri va Asaka sanoat markazlari sifatida ajralib turadi. Avtomobilsozlik, mashinasozlik, yengil sanoat, oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish, kichik biznes va xizmatlar sohasi shahar iqtisodiyotining muhim yo'nalishlariga aylandi. 2023-yil yakunlari bo'yicha sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishida kichik biznes ulushi Andijon shahrida 28,9 foiz, Asaka tumanida 1,5 foiz bo'lgani qayd etilgan [5]. Asakadagi ko'rsatkichning pastligi hududda yirik sanoat korxonalari ulushi yuqori ekanini anglatadi.

Andijon shahri viloyatning ma'muriy, iqtisodiy va madaniy markazi sifatida mustaqillik davrida kengaydi. Shaharda xizmat ko'rsatish tarmoqlari, savdo obyektlari, ta'lim va tibbiyot muassasalari, ko'p qavatli uy-joylar, transport va kommunal infratuzilma bosqichma-bosqich rivojlandi. Aholi zichligining yuqoriligi shahar hududidan samarali foydalanish, ko'p qavatli uy-joylar qurish va shahar atrofi hududlarini urbanizatsiya jarayonlariga jalb etishni talab qildi.

Asaka shahri viloyat iqtisodiy taraqqiyotida sanoatlashuv ramziga aylandi. Avtomobilsozlik sanoatining rivojlanishi hududda yangi ish o'rinlari, xizmat ko'rsatish tarmoqlari, transport-logistika aloqalari va turar-joy qurilishi kengayishiga ta'sir ko'rsatdi. Asaka atrofida sanoat bilan bog'liq urbanistik rivojlanish shakllandi.

Shahrixon shahri ham viloyatning muhim ijtimoiy-iqtisodiy markazlaridan biri sifatida taraqqiy etdi. Aholi sonining o'sishi, hunarmandchilik, savdo, kichik biznes, xizmat ko'rsatish va ta'lim muassasalarining kengayishi Shahrixonning shahar sifatidagi ahamiyatini oshirdi. Keyingi yillarda Shahrixonni urbanizatsiya dasturlariga kiritish, uning ma'muriy maqomi va infratuzilmasini kuchaytirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda [6].

Xonobod shahri viloyat shaharlar tizimida o'ziga xos o'ringa ega. Tabiiy-geografik joylashuvi, rekreatsion imkoniyatlari va chegaraga yaqin hudud sifatidagi mavqei Xonobodning rivojlanish yo'nalishlarini belgilaydi. Mustaqillik yillarida shahar infratuzilmasi, xizmat ko'rsatish sohasi va aholiga qulay yashash muhiti yaratish masalalari bosqichma-bosqich dolzarb ahamiyat kasb etdi.

Andijon viloyati shaharlarining mustaqillik davridagi taraqqiyotida qurilish sohasi alohida o'rin egallaydi. Aholining ko'payishi, oilalar sonining ortishi, eski uy-joy fondini yangilash zarurati va shahar hududlarining kengayishi qurilish ishlarini jadallashtirdi. 2024-yil yanvar-dekabr oylarida Andijon viloyatida jami 12 152,1 mlrd so'mlik qurilish ishlari bajarilgan va bu ko'rsatkich 2023-yilning mos davriga nisbatan 111,0 foizni tashkil etgan [7]. Hududlar kesimida Andijon shahrida 3 961,6 mlrd so'mlik, Andijon tumanida 572,3 mlrd so'mlik, Shahrixon tumanida 550,8 mlrd so'mlik qurilish ishlari bajarilgani qayd etilgan.

Qurilish ishlarining bunday hajmi viloyat shaharlarida turar-joy fondi, ijtimoiy obyektlar, savdo va xizmat ko'rsatish majmualari, ishlab chiqarish binolari hamda muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlari kengayganini ko'rsatadi. Qurilish sohasi shaharlarning tashqi qiyofasini o'zgartirish bilan birga, iqtisodiy faollikni oshirish, bandlikni ta'minlash va xizmatlar bozorini kengaytirishda ham muhim rol o'ynadi.

Uy-joy qurilishi Andijon viloyati shaharlarining taraqqiyotida eng muhim yo'nalishlardan biri bo'ldi. 2024-yilda Andijonda 190 ta ko'p qavatli uy-joy qurilishi va 7 mingta oilani yangi

xonadon bilan ta'minlash belgilangan. Asaka tumanida "Yangi O'zbekiston" massivi barpo etilishi, Andijon, Asaka va Shahrixon shaharlarida urbanizatsiya dasturlari amalga oshirilishi qayd etilgan [6]. Shaharlar taraqqiyotida zamonaviy turar-joy siyosati va hududiy kengayish jarayonlari muhim o'rin tutayotganini tasdiqlaydi.

"Yangi Andijon" shahrini barpo etish tashabbusi viloyat shaharsozlik tarixida yangi bosqichni boshlab berdi. 2021-yil 12-iyuldagi PQ-5180-son qaror bilan "Yangi Andijon" shahrini barpo etish ishlarini tashkil etish va muvofiqlashtirish bo'yicha respublika komissiyasi hamda doimiy faoliyat yurituvchi shtab tashkil etilishi belgilangan [1]. Ushbu loyiha Andijon shahridagi demografik bosimni yumshatish, zamonaviy uy-joy fondini yaratish, yangi ijtimoiy obyektlar va muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlarini barpo etish bilan bog'liq yirik shaharsozlik dasturi sifatida ahamiyatlidir.

"Yangi Andijon" loyihasi faqat yangi uy-joylar qurish bilan cheklanmaydi. U yangi shahar muhitini shakllantirish, ijtimoiy xizmatlar tarmog'ini kengaytirish, transport aloqalarini yaxshilash, yashil hududlar va jamoat makonlarini yaratish, aholining zamonaviy turmush talablariga mos sharoitlarini ta'minlashga qaratilgan. Mazkur loyiha Andijon aglomeratsiyasining kelajakdagi rivojlanish yo'nalishini belgilovchi muhim shaharsozlik qarorlaridan biridir.

Andijon viloyati hududlarini 2022–2026-yillarda kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishga oid hukumat qarori ham shaharlar taraqqiyotining normativ asoslaridan biri bo'ldi. Mazkur qarorda viloyat hududlarini kompleks rivojlantirish, aholi turmush darajasini yaxshilash, iqtisodiyot tarmoqlarini kengaytirish, ishlab chiqarish va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish bo'yicha vazifalar belgilangan [2]. Ushbu hujjat shaharlar taraqqiyoti alohida qurilish obyektlari bilangina emas, balki hududiy rivojlanish dasturlari orqali olib borilganini anglatadi.

Viloyat shaharlarining taraqqiyotida ijtimoiy infratuzilma ham muhim ahamiyatga ega. Ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat, sport va aholiga xizmat ko'rsatish obyektlarining rivojlanishi shahar hayotining sifatini belgilaydi. 2024/2025-o'quv yili boshiga oid statistik ma'lumotlarda Andijon shahrida 78 ta, Shahrixonda 78 ta, Asakada 70 ta, Xonobod shahrida 8 ta umumiy o'rta ta'lim tashkiloti faoliyat yuritgani qayd etilgan [8]. Bu ko'rsatkichlar viloyat shaharlarida ta'lim infratuzilmasi aholining ehtiyojlariga mos ravishda rivojlanayotganini ko'rsatadi.

Transport va yo'l infratuzilmasi shaharlar taraqqiyotida alohida o'rin tutadi. Aholining ko'payishi, sanoat ishlab chiqarishining kengayishi va xizmatlar sohasining o'sishi shaharlararo hamda shahar ichki transport aloqalarini takomillashtirishni talab qiladi. Andijon, Asaka, Shahrixon va Xonobod o'rtasidagi iqtisodiy va ijtimoiy aloqalar yo'l infratuzilmasining holati bilan bevosita bog'liq. Yo'llar, ko'priklar, kommunal tarmoqlar va transport xizmatlarining yaxshilanishi shaharlarning hududiy integratsiyasini kuchaytiradi.

Tashqi iqtisodiy faoliyat ham Andijon viloyati shaharlarining rivojlanishida muhim omillardan biridir. Asaka va Andijon shahri sanoat hamda savdo aloqalarida yuqori salohiyatga ega hududlar qatorida turadi. 2023-yil yakunlari bo'yicha viloyatda eksportyorlar soni 469 tani tashkil etgani, mahsulot eksportida Asaka tumani 577 mln AQSh dollari, Andijon shahri 115 mln AQSh dollari ko'rsatkich bilan yuqori o'rinlardan joy olgani qayd etilgan [9]. Bu raqamlar Andijon va Asaka shaharlarining sanoat hamda tashqi savdo salohiyati viloyat iqtisodiy taraqqiyotida muhim o'rin tutishini ko'rsatadi.

Mustaqillik yillarida Andijon viloyati shaharlarining rivojlanishi bir nechta asosiy yoʻnalishda namoyon boʻldi:

demografik oʻsish

sanoatlashuv

uy-joy qurilishi

ijtimoiy infratuzilma

transport va xizmat koʻrsatish tarmoqlarining kengayishi.

Qurilish ishlari bu jarayonlarning eng koʻzga koʻringan ifodasi boʻldi. Koʻp qavatli uy-joylar, yangi massivlar, “Yangi Andijon” shahri, Asaka va Shahrixondagi urbanizatsiya dasturlari viloyat shaharlarining zamonaviy qiyofasini shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Xulosa Mustaqillik yillarida Andijon viloyati shaharlarining taraqqiyoti izchil ijtimoiy-iqtisodiy oʻzgarishlar bilan kechdi. Viloyat shaharlarining rivojlanishi aholining oʻsishi, sanoat tarmoqlarining kengayishi, xizmat koʻrsatish sohasi, uy-joy qurilishi va infratuzilma yangilanishi bilan chambarchas bogʻliq boʻldi. Andijon shahri viloyatning maʼmuriy, iqtisodiy va madaniy markazi sifatida rivojlandi. Asaka sanoat salohiyati bilan, Shahrixon savdo, xizmat koʻrsatish va urbanizatsiya jarayonlari bilan, Xonobod esa oʻziga xos geografik va rekreatsion imkoniyatlari bilan viloyat shaharlar tizimida muhim oʻrin egalladi. “Yangi Andijon” shahrining barpo etilishi esa viloyat shaharsozlik taraqqiyotida yangi bosqichni ifodaladi. Qurilish ishlari Andijon viloyati shaharlarining mustaqillik davridagi rivojlanishini koʻrsatadigan eng muhim sohalardan biri boʻldi. Koʻp qavatli uy-joylar, “Yangi Oʻzbekiston” massivlari, zamonaviy turar-joy hududlari, ijtimoiy obyektlar va muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlari aholining yashash sharoitini yaxshilashga xizmat qilmoqda. Qurilish sohasi shaharlarning hududiy kengayishi, bandlik, xizmatlar bozori va zamonaviy urbanistik muhit shakllanishiga taʼsir koʻrsatdi.

Andijon viloyati shaharlarining keyingi taraqqiyoti uchun uy-joy qurilishi, ekologik barqarorlik, transport tizimi, ijtimoiy infratuzilma, sanoat zonalari va xizmat koʻrsatish tarmoqlarini uygʻun rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Shaharlar taraqqiyoti faqat yangi binolar qurish bilan chegaralanmaydi; u aholining turmush sifati, iqtisodiy faolligi, madaniy muhiti va qulay yashash sharoiti bilan baholanadi. Shu jihatdan Andijon viloyati shaharlarining mustaqillik yillaridagi rivojlanishi hududiy taraqqiyotning muhim yoʻnalishlaridan biri sifatida ilmiy oʻrganishga arziydi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 12 июлдаги ПҚ-5180-сон “Янги Андижон” шаҳрини барпо этиш ишларини самарали ташкил этишга доир чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси. – 2021. – 13 июль.
2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 21 апрелдаги 204-сон “2022–2026 йилларда Андижон вилояти ҳудудларини комплекс ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш ва аҳоли турмуш даражасини янада яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси. – 2022. – 22 апрель.
3. Andijon viloyatining demografik holati. 2024-yil yanvar–dekabr. – Andijon: Andijon viloyati statistika boshqarmasi, 2025.

4. 2024-yilda Andijon viloyatining yalpi hududiy mahsulot hajmi qanchani tashkil etdi? – Andijon: Andijon viloyati statistika boshqarmasi, 2025.
5. Andijon viloyatida sanoat ishlab chiqarishi. 2023-yil yanvar–dekabr. – Andijon: Andijon viloyati statistika boshqarmasi, 2024.
6. Andijonni rivojlantirish bo'yicha yangi marralar belgilab olindi // O'zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy veb-sayti. – 2024. – 16 fevral.
7. Andijon viloyatida bajarilgan qurilish ishlari. 2024-yil yanvar–dekabr. – Andijon: Andijon viloyati statistika boshqarmasi, 2025.
8. Andijon viloyatida umumiy o'rta ta'lim. 2024/2025-o'quv yili. – Andijon: Andijon viloyati statistika boshqarmasi, 2025.
9. Andijon viloyatining 2023-yil yanvar–dekabr oylari bo'yicha tashqi iqtisodiy faoliyati ko'rsatkichlari tahlili // Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi. – Toshkent, 2024.